

“Waar waarden verbinden”

Verslag expertisemeeting Religie en Beleid

30 juni 2022
Gravenzaal, Stadhuis Haarlem

Geschreven door Laura de Valk

Op 30 juni 2022 vond in de Gravenzaal van het stadhuis in Haarlem de tweede editie plaats van de expertisemeeting Religie en Beleid met als thema 'Waar waarden verbinden – Maatschappelijke Vernieuwers'. Initiatiefnemers zijn de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit en de Gemeente Haarlem. De meeting is het vervolg op een succesvolle eerste expertisemeeting die plaats vond in de Haagse Ridderzaal in 2019. In het Haarlemse stadhuis dat deel uitmaakt van een oud klooster en waar de vroegere graven en gravinnen van Holland aan de muren prijken, gingen sprekers vanuit het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en de overheid in gesprek over de verbindende betekenis van waarden. Zij boden hun perspectieven op vragen als: Wat vinden wij belangrijk in waar we als samenleving mee bezig zijn? Welke waarden zitten achter de keuzes die we maken? Hoe verstaan wij onze maatschappelijke verantwoordelijkheid? Op zoek naar verbinding tussen overheid, maatschappij en bedrijfsleven discussieerden zij over de vraag hoe samen te werken aan het verbeteren van de samenleving.

De expertisemeeting gaat van start met een welkomstwoord van Jos Wienen, de burgemeester van Haarlem. Wienen spreekt over een tijd van maatschappelijke problemen waarin er sprake is van een teruggrijpen op waarden. Bedrijven, kerken en maatschappelijke initiatieven vragen steeds vaker wat zij kunnen betekenen voor mens en stad. "Ik vind het bijzonder om te merken dat er een innerlijke behoefte is van wat kunnen wij bijdragen aan een samenleving die waardevol is, die mensen verbindt en een helpende hand probeert te bieden daar waar mensen in de knel komen," zo stelt Wienen. Hij benadrukt hoe belangrijk het is om in gesprek te gaan over hoe wij onze maatschappelijke verantwoordelijkheid begrijpen en vanuit verschillende inspiratiebronnen vormgeven. Wienen pleit ervoor om het inzetten voor de samenleving te vertalen in ontmoeting met de medemens.

Heleen Murre-van den Berg spreekt als decaan van de FTR over de verbinding die de faculteit tot stand wil brengen tussen de universiteit en samenleving. Deze verbinding krijgt in het bijzonder vorm binnen de masteropleiding Religie en Beleid. De disciplines van de filosofie, religiewetenschappen en theologie bieden ingang om hedendaagse problemen en ontwikkelingen te benaderen. Ze stelt de vraag met welke taal dit soort thema's besproken kunnen worden en waar we de verbinding vinden waarop we verder kunnen bouwen. Ze bedankt Sophie van Bijsterveld en Ignace de Haes voor het bijeenbrengen van alle aanwezigen en wenst iedereen een inspirerende ochtend toe.

Keynote

Keynote speaker Sophie van Bijsterveld, hoogleraar Religie, Recht en Samenleving, opent met de vraag waarom deze bijeenkomst wordt georganiseerd. Ze stelt dat bij maatschappelijke vraagstukken regels vaak als oplossing worden gezien. Deze focus op regels doet echter tekort aan de blik van onderlinge verantwoordelijkheid en solidariteit, evenals kernwaarden van integriteit, vertrouwen en waarachtigheid in onze samenleving. Vrijheid begrijp ze daarom niet zozeer als datgene doen wat niet verboden is, maar als vrijheid om het goede te mogen doen en mede vorm te geven aan de eigen samenleving. Ondanks processen van individualisering en secularisering blijft de behoefte aan

gemeenschapszin bestaan en is er hang naar nieuwe vormen van spiritualiteit. Van Bijsterveld maakt twee observaties: ten eerste worden voorheen impliciete waarden nu expliciet gemaakt, ten tweede zijn mensen in wezen op het goede gericht en door waarden gedreven. We hebben steeds meer de behoefte om ons te laten kennen door te communiceren wie we zijn en waar we voor staan. “Wat Nederland bij elkaar houdt, is meer dan alleen de rechtstaat,” aldus Van Bijsterveld. Terugkomend op haar vraag benoemt ze als redenen voor het organiseren van deze meeting het zichtbaar maken van wat vaak onzichtbaar blijft en het oproepen tot navolging door rolmodellen via inspiratie en bezieling. Ze pleit voor de rehabilitatie van een begrip van geloof als vertrouwen en compassie, een kwestie van doen.

Het bedrijfsleven

Jenny Bruin, senior manager bij PwC en rechtsfilosoof stelt de vraag hoe je waarden gaat waarderen. “Mijn overtuiging is dat als je als organisatie al je waarden zichtbaar maakt, dan maak je ook je verantwoordelijkheden zichtbaar,” aldus Bruin, “hierop kun je worden aangesproken, maar je ziet ze zelf ook”. Bruin constateert een verschuiving van een dominante focus op financiën naar een bredere verantwoordelijkheid van bedrijven in het sociale en duurzame domein. Ze wijst op de toenemende mate waarin dergelijke groene cijfers gemeten worden en zichtbaar gemaakt. Bruin pleit ervoor waarden en hun indicatoren te benoemen. Meten en rapporteren leidt tot voortschrijdend inzicht en via bijsturing kunnen waarden worden vergroot. Zo heeft PwC de sustainable development goals als uitgangspunt genomen en hun bijdragen aan doelen als gendergelijkheid en *climate action* uitgewerkt. Via het meten van de eigen CO2 uitstoot, man-vrouw verdeling en salarisverschillen verkrijgt PwC inzicht in waar ze staan en maken ze gericht beleid om hun doelen te behalen. “De kern van het vergroten van waarden zit in meten en bijsturen. Je kan ter verantwoording geroepen worden. Via metingen wordt het niet-tastbare veranderd,” aldus Bruin.

Brigitte Paulissen van Beter Bussiness stelt de vraag: “Welke waarden zijn belangrijk bij maatschappelijke vernieuwing en verbinding in het bedrijfsleven?” Met haar eigen initiatief *troep trimmen* leefde ze haar waarde van een schone leefomgeving actief na, waarbij ze gevoelens van ergernis omzette in plezier. Daarnaast werkt ze als directrice bij Beter Bussiness, dat bedrijven aan elkaar koppelt om samen te werken. Mensen met diverse achtergronden en bedrijfsculturen, verschillende kwaliteiten, waardepatronen en overtuigingen worden zo bij elkaar gebracht. Met de term *ketenlappers* stelt Paulissen dat er meer aandacht nodig is voor of een project loopt en of er nog naar elkaar geluisterd wordt. Zo kan dreigende ontbinding en waardeloosheid worden voorkomen. Het actief

naleven van centrale waarden van daadkracht, saamhorigheid en tolerantie leidt volgens haar tot vernieuwing en verbinding. "Activeer je eigen graadmeter," concludeert Paulissen.

In de discussie die volgt, wordt benadrukt hoe belangrijk het is voor bedrijven om

belangen inzichtelijk te maken. Komen waarden en belangen overeen of is er sprake van strijd tussen waarden en de praktijk? Zonder vertrouwen heeft een project weinig kans van slagen, maar het is eveneens belangrijk om je bewust te zijn van mogelijke alternatieve belangen.

Maatschappelijke organisaties

Joost van den Bogert, pastoraal manager van Stem in de Stad, buigt zich over de vraag "Hoe geven wij de kwetsbare mensen in de stad een stem?". Stem in de Stad heeft als missie om dicht bij mensen in nood te zijn, door onder meer de deuren open te zetten en diverse programma's te organiseren. Van den Bogert spreekt over een disconnectie tussen vrijwilligers van Stem in de Stad en de buitenwereld. "Wie daklozen niet kent, staat niet met mij te protesteren voor het tekort aan woningen. Het lukt niet om verder te kijken dan het eigen welzijn en de eigen bubbel," aldus Van den Bogert. Hij stelt dat Stem in de Stad verantwoordelijkheid neemt, maar dat er meer nodig is. Hoe kan de rest van de samenleving betrokken raken bij en begrip krijgen voor de situatie van daklozen of asielzoekers? Van den Bogert stelt dan ook de vraag: "Hoe kunnen onze waarden vertaald worden in verbinding?"

Stadsdominee Tom de Haan neemt het stokje over en vraagt zich af over welke waarden we het hebben en voor wie. De Haan stelt dat hij veel boosheid ziet, gekoppeld aan gevoelens van wantrouwen. "Wantrouwen is de motor van deze tijd," aldus De Haan. Hij verzet zich tegen het kerkelijke onderscheid tussen gelovigen en ongelovigen. Gelovig zijn wordt gekoppeld aan een set van waarden en normen contrasterend met ongelovigen. De kerk mist hierdoor aansluiting bij de stad. Volgens De Haan gaat het echter om vertrouwen en bevinden de waarden van ons leven zich in "het rijk van vertrouwen en liefde".

Okrah Donkor is de oprichter van Triple ThreaT, een beweging uit Schalkwijk met als motto *changing narratives*. De beweging heeft als missie om jongeren uit de wijk perspectief te geven door helden te creëren, een gemeenschap van jongeren op te bouwen en impact te maken. Verbinding wordt gecreëerd tussen jongeren met diverse achtergronden via het delen van passies. Vanuit een bottom-up benadering waarbij de levens van jongeren centraal staan, zoekt de organisatie verbinding met de stad, overheid en diverse organisaties. "Verandering moet van binnenuit komen," aldus Donkor. Daarbij stelt hij dat diversiteit als een waardevolle toevoeging gezien moet worden en daarmee als gelijkwaardig. Waarden verbinden staat volgens Donkor gelijk aan het verbinden van diversiteit.

"It takes a village to raise a kid," is volgens hem de bijpassende Afrikaanse slogan.

Tijdens de discussie wordt benadrukt dat verbindende waarden niet enkel onderdeel van gesprek moeten zijn, maar ook onderdeel van de praktijk. Centraal staat de vraag: Wat gaan we doen? Waarden krijgen zo praktisch en concreet vorm. De oproep is om te luisteren naar de stemmen van daklozen en jongeren om zo te begrijpen waar hulp nodig en gewenst is. Respecteer je medemens is de boodschap.

De overheid

Clement van der Klooster, beleidsonderzoeker Jeugd Amstelveen, stelt de vraag hoe je succesvol kunt sturen op maatschappelijke waarden bij de lokale overheid. Op gemeentelijk niveau worden belangrijke keuzes gemaakt, maar blijken regels het bieden van hulp in de praktijk in de weg te kunnen staan. Kinderen in de gemeente Amstelveen die jeugdhulp ontvangen, lopen tegen een veelheid aan schakels aan en te lange wachtlijsten. Waarden als rechtmatigheid en maatwerk, vrijwilligheid en dwang, zelfredzaamheid en hulp kunnen regelmatig botsen in de praktijk. Daarnaast doen organisatiekundige problemen het uiteindelijke doel, de doelgroep en diversiteit aan behoeften soms vervagen. Van der Klooster pleit voor het luisteren naar behoeften van mensen uit de praktijk, maken van keuzes, zetten van kleine stapjes gericht op het proces en de uitkomst en het blijven streven naar verbetering. Binnen een institutioneel kader probeert hij mensen een stem te geven, zijn hart te volgen en zich altijd af te vragen hoe problemen zo simpel mogelijk kunnen worden aangepakt. Van der Klooster sluit zijn

verhaal krachtig af met de woorden: “Het gaat om elkaar écht horen. Je kan elke dag opnieuw een klein verschil maken. Zet hem op!”

Note: Spreker Paul van Sasse van Ysselst kan wegens verplichtingen helaas niet aanwezig zijn om zijn verhaal te doen.

In de discussie komt naar voren dat niet alle problemen tegelijkertijd aangepakt kunnen worden. Soms is het noodzakelijk om keuzes te maken om problemen zo meer behapbaar te maken. Het luidt: Voer het gesprek en neem ieder verantwoordelijkheid vanuit je eigen rol. Zo kan Triple Threat jongeren op informele wijze hulp bieden, aangevuld door expertise vanuit het formele werkveld. De praktijk verbindt maatschappelijke organisaties en de overheid met elkaar. Het is belangrijk om samen te kunnen werken en daarbij de eigen identiteit en rol vast te kunnen houden.

Reflectie

Van Bijsterveld neemt het woord voor een reflectie op de titel van deze expertisemeeting en onderscheidt een rode draad. Centraal staat vandaag volgens haar het thema van maatschappelijke vernieuwing. Van Bijsterveld onderscheidt drie hoofdlijnen: Allereerst gaat het over verbinden door tegenstellingen te overbruggen en scheidslijnen te beslechten. Voorbeelden zijn het beslechten van de tegenstellingen tussen zij die het meer en minder getroffen hebben, het verschil tussen theorie en praktijk, de scheiding van geloof en ongeloof evenals scheiding van sectoren. De oproep is om bondgenootschap te zoeken bij elkaar. De tweede boodschap is te bouwen aan duurzaamheid – zowel materieel als immaterieel. Het heden en de toekomst worden via duurzaamheid samengebracht, zoals zichtbaar is bij maatschappelijke projecten die perspectief bieden en de toenemende populariteit van groene cijfers in het bedrijfsleven. De derde hoofdlijn betreft volgens Van Bijsterveld verbinding door samen een proces in te gaan om te werken aan de waarden, doelstellingen en idealen die je wilt realiseren. Participatie via initiatieven en samenwerkingen heeft een inspirerende kracht. Als individuen nemen we de idealen waardoor we gemotiveerd worden namelijk mee in de projecten waar we aan werken. Van Bijsterveld beschrijft het doel van de meeting als het “zichtbaar maken van initiatieven die op maatschappelijk vernieuwende manier laten zien hoe waarden in de praktijk worden gebracht”. De gespreksstof dient als inspiratie en aanzet tot denken.

De slotboodschap van de bijeenkomst luidt: Blijf doen waar je goed in bent, ongeacht of dat werken op straat of als professional betreft. Ontmoeting tussen deze werelden is nodig.